

Ewelina Rak (ewkarak@gmail.com)

Beata Sęp (beata.sep@gmail.com)

*Studenckie Koło Naukowe Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, Polska*

SYLWETKA TURYSTY W PIENIŃSKIM PARKU NARODOWYM

(wyniki monitoringu prowadzonego w latach 2007-2009)

Streszczenie:

W opracowaniu przedstawiono wyniki badań ankietowych prowadzonych przez Studenckie Koło Naukowe Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie podczas obozów naukowych w latach 2007, 2008 i 2009. Celem prowadzonych badań było określenie struktury wieku, wykształcenia i pochodzenia turystów odwiedzających Pieniński Park Narodowy oraz wskaźnika intensywności odwiedzin Parku i preferencji turysty w zakresie zakwaterowania.

W polskich parkach narodowych występuje duże zróżnicowanie natężenia ruchu turystycznego. Z każdym rokiem rośnie zainteresowanie turystów obszarami chronionymi. Jest to szczególnie widoczne na terenie górskich parków narodowych. Dzięki monitorowaniu wielkości ruchu turystycznego, możliwe jest kontrolowanie skutków pobytu człowieka w środowisku naturalnym. W tym celu w wielu parkach narodowych prowadzi się badania pozwalające stwierdzić, czy chłonność turystyczna danego obszaru nie została przekroczona. Najczęstszym sposobem prowadzenia monitoringu jest pomiar liczebności turystów przebywających na obszarze chronionym oraz długości ich pobytu. Badaniem natężenia ruchu turystycznego w górskich parkach narodowych zajmowali się m.in. Baścik M. i in. (2007), Bolland A. (1982), Buchwał A., Fidelus J. (2010), Celichowski, (1977), Czochański J.T. (2002), Czubernat S., Marchlewski A. (2005), Fischbach J. (1985), Kruczek Z. (2002), Ładygin Z., Chovancova B. (2005), Mroccka A., Krauz K. (2010), Popko-Tomasiewicz K. (2002), Prędko R. (2002), Prószyńska-Bordas H., Markiewicz J. (2011), Partyka J. (2002), Warcholik W. i in. (2010), Wieniawska - Raj B. (2002, 2007) oraz Wróbel S. (2002).

Na terenie polskich Karpat położonych jest sześć parków narodowych, wśród których PPN, pomimo małej powierzchni, jest drugim po Tatrzańskim Parku Narodowym, najchętniej odwiedzanym.

Monitoring prowadzony był w 5 punktach pomiarowych, w których turyści proszeni byli o uzupełnienie ankiety zawierającej 12 pytań dotyczących m.in. wieku, wykształcenia i pochodzenia pytanych osób, częstotliwości odwiedzin PPN i preferencji w zakresie wyboru bazy noclegowej.

Średnia wieku turysty, który odwiedził PPN w latach 2007 – 2009 wynosiła 34 lata, przy czym nie zaznaczyła się wyraźna dominacja którejkolwiek z grup wiekowych. Ponad pięćdziesiąt procent wszystkich ankietowanych osób stanowili turyści z wykształceniem wyższym. Najwięcej turystów pochodziło z województwa śląskiego i małopolskiego. Spośród wszystkich ankietowanych w latach 2007 – 2009, zdecydowana większość określiła

dostępność bazy noclegowej jako bardzo dobrą i dobrą. Jako miejsce swojego zakwaterowania turyści najczęściej decydowali się na Krościenko i Szczawnicę.

Z pozostałych miejscowości położonych przy granicy z PPN, turyści wybierali również nocleg w Czorsztynie i Sromowcach Niżnych. Większość turystów zatrzymujących się w Pieninach, jako miejsce swojego zakwaterowania wybierało kwatery prywatne i pensjonaty.

Słowa kluczowe:

Pieniński Park Narodowy, ruch turystyczny, sylwetka turysty, badania ankietowe

WSTĘP

Dynamiczny rozwój turystyki na obszarach chronionych przejawia się wzmożoną presją turystów na środowisko przyrodnicze, dlatego bardzo ważne staje się monitorowanie liczby osób wchodzących do parków narodowych, jak również określenie sylwetki turysty poruszającego się po szlakach turystycznych.

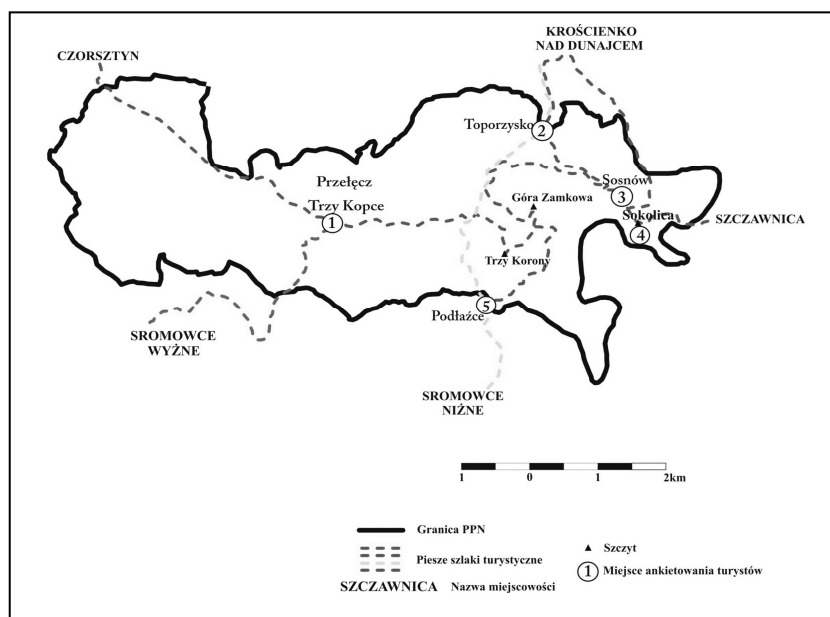
Celem niniejszego opracowania jest określenie profilu turysty przyjeżdżającego do Pienińskiego Parku Narodowego. Przedmiotem pracy są wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych przez autorki wraz z członkami Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w latach 2007-2009. Obozy odbywały się w terminach: 16-29.07.2007, 17-27.07.2008 i 13-27.07.2009. Na badania ankietowe poświęcono w każdym z tych przypadków 2 dni.

Prace terenowe przeprowadzono na szlakach i w punktach węzłowych tras turystycznych (ryc. 1) w obrębie Pienińskiego Parku Narodowego. Podczas badań terenowych wykorzystano metodę ankietowo-reprezentacyjną (Bar, Doliński 1978).

Aktualnie (stan na 2012 rok) dostępne są bardzo nieliczne opracowania, zawierające analizę badań ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym. W 1977 opublikowano Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego PPN. W części pt. Studium chłonności turystycznej, A. Celichowski poddał analizie badania letniej chłonności pieszych szlaków turystycznych w obrębie Pienińskiego Parku Narodowego i Małych Pienin. Celem opracowania było wyznaczenie możliwości przyjęcia ruchu turystycznego przez park, określenie maksymalnych wielkości natężenia ruchu turystycznego i dostarczenie materiału, który pomoże rozwiązać problem turystyki w planie zagospodarowania (Celichowski, 1977).

Inną publikacją zawierającą analizę badań natężenia ruchu turystycznego jest praca Andrzeja Bollanda „Ruch turystyczny w Pienińskim Parku Narodowym - stan obecny i próba jego programowania w aspekcie potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego”. Badania zostały przeprowadzone w okresie letnim, w niedziele i święta, w latach 1972-1974. Obserwatorzy przez 10 godzin dziennie liczyli turystów przechodzących przez dany punkt (Bolland, 1982).

Powyższe dwa opracowania dotyczyły jedynie wielkości ruchu turystycznego w PPN, podczas badań nie zostały sprawdzone preferencje turystów. Pierwsze badania, podczas których sprawdzono: strukturę demograficzną turystów, strukturę wykształcenia i zawodową, pochodzenie terytorialne turystów, formy ruchu turystycznego, organizatorów turystyki grupowej, długość pobytu turystów w PPN oraz stopień znajomości PPN przeprowadził J. Fischbach z Uniwersytetu Łódzkiego. Opisał on wielkość i strukturę ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych w lecie w 1985 roku. Pomiary były prowadzone w różnych dniach tygodnia (11, 12 i 15 sierpnia 1985 roku – niedziela, poniedziałek i czwartek) na punktach znajdujących się na granicy parku oraz w kilku miejscach wewnątrz parku i trwały każdorazowo 12 godzin. Przebadanych zostało 1815 turystów indywidualnych i 56 wybranych osób z grup zorganizowanych (Fischbach, 1985).

Ryc. 1. Punkty pomiarowe w PPN

Źródło: opracowanie własne

KWESTIONARIUSZ DLA TURYSTÓW

1. Który raz jest Pan/Pani w Pieninach (PPN)??

1. pierwszy	4. czwarty
2. drugi	5. piąty i więcej
3. trzeci	

2. Miejscowość w której Pan/Pani się zatrzymał(a)?

.....

3. Na jak długo Pan/Pani przyjechał(a)?

1. jeden dzień	3. 3-7 dni
2. 2 dni (weekend)	4. powyżej 7 dni

Ryc. 2. Pytania dotyczące zakwaterowania turystów

Źródło: opracowanie własne

2. Miejscowość w której Pan/Pani się zatrzymał(a)?

.....

3. Na jak długo Pan/Pani przyjechał(a)?

1. jeden dzień	3. 3-7 dni
2. 2 dni (weekend)	4. powyżej 7 dni

4. Jakże według Pana/Pani najważniejsze są atrakcje turystyczne tego regionu?

.....

5. Jak ocenia Pan/Pani dostępność bazy noclegowej?

1. b. dobrze	2. dobrze	3. źle	4. b. źle	5. nie mam zdania

6. Jak ocenia Pan/Pani dostępność bazy gastronomicznej?

1. b. dobrze	2. dobrze	3. źle	4. b. źle	5. nie mam zdania

7. Jak ocenia Pan/Pani jakość infrastruktury transportowej i dostępność komunikacyjną (drogi, parkingi, komunikacja publiczna).

1. b. dobrze	2. dobrze	3. źle	4. b. źle	5. nie mam zdania

8. Czy ilość szlaków w PPN jest wystarczająca?

1. niewystarczająca	2. wystarczająca
3. za duża	4. nie mam zdania

Ryc. 3. Pytania dotyczące oceny atrakcyjności turystycznej i bazy noclegowo-gastronomicznej

Źródło: opracowanie własne

Prosimy o kilka informacji o sobie:

M1. Płeć:

1. Mężczyzna
2. Kobieta

M2. Wiek - rok urodzenia 19 _____ .

M3. Miejsce zamieszkania:

Miejscowość .....

M4. Wykształcenie:

1. podstawowe	4. średnie zawodowe (ukończone lub nie)
2. zasadnicze zawodowe	5. pomaturalne
3. średnie ogólne (ukończone lub nie)	6. wyższe (ukończone lub nie)

Ryc. 4. Dane personalne ankietowanych

Źródło: opracowanie własne

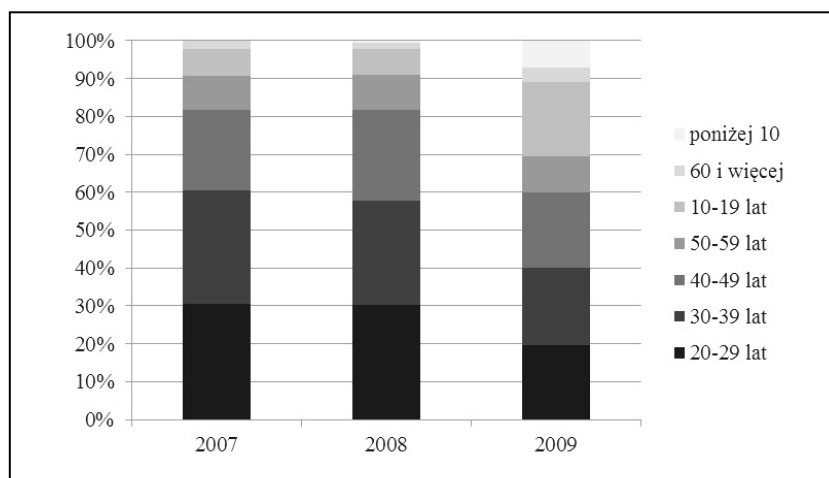
W 2007 i 2008 roku ankiecie podlegali przypadkowi turyści powyżej 16 roku życia, wybierani przez osobę monitorującą. W 2009 roku została zmieniona metodyka badań. O odpowiedź na pytania była proszona co 10 osoba, niezależnie od wieku. W przypadku wytypowania dziecka, odpowiedzi udzielali rodzice, odpowiadając na pytania z 1 i 3 części ankiety (ryc. 2 i 4) (pytania dotyczące pobytu/zakwaterowania i dane personalne).

WIEK TURYSTY

Średni wiek turysty, który odwiedził PPN w lipcu 2007 roku, wynosił 35 lat. Najstarsza ankietowana osoba miała 69 lat, natomiast najmłodsza – 12. Największą liczbę turystów stanowiły osoby w przedziałach wiekowych: 20 – 29 oraz 30 – 39 lat (61% wszystkich ankietowanych w 2007 roku).

W roku 2008 średni wiek turysty również wynosił 35 lat. Dominowały osoby w wieku 20 – 29 i 30 – 39 lat (58% wszystkich przebadanych). Najmłodsza osoba, która odpowiedziała na pytania zawarte w ankiecie miała 7 lat, natomiast najstarsza – podobnie jak w poprzednim roku – 69.

Z badań przeprowadzonych w 2009 roku wynika, że średni wiek turystów wynosił w tym czasie 32 lata. Dominowały osoby w przedziałach wiekowych 30 – 39 oraz 10 – 19, 20 – 29 i 40 – 49. Respondenci z tych czterech grup stanowili 80% wszystkich ankietowanych z 2009 roku. Najstarsza badana osoba miała 70 lat, natomiast najmłodsza – o której wiek zapytano rodziców – 3 lata (ryc. 5).

Ryc. 5. Wiek turystów odwiedzających PPN w lipcu w latach 2007-2009

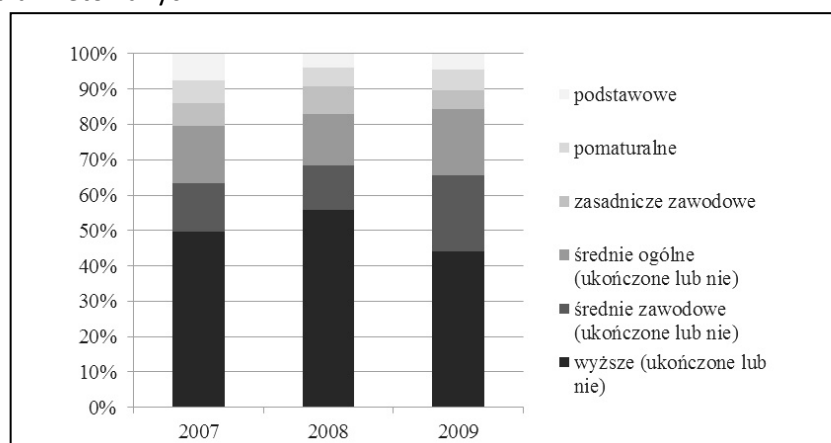
Źródło: opracowanie własne

Reasumując, w latach 2007 – 2009 Pieniński Park Narodowy odwiedziło łącznie 28% osób z przedziału wiekowego 20 – 29 lat, 27% z przedziału 30 – 39 oraz 22% z grupy wiekowej 40 – 49 lat. Przeciętny wiek turysty wynosił wówczas 34 lata. Nie zaznaczyła się wyraźna dominacja którejkolwiek z grup wiekowych.

Wykształcenie turysty

Biorąc pod uwagę wykształcenia turystów przebywających w PPN w lipcu 2007 roku, największy udział procentowy stanowiły osoby z wyższym wykształceniem (53% wszystkich badanych), następnie turyści z wykształceniem średnim ogólnym i średnim zawodowym, odpowiednio 17% i 14% ogółu ankietowanych. 7% badanych posiadało wykształcenie pomaturalne i zasadnicze zawodowe. Najmniejszy udział stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym (2% ogółu ankietowanych).

W 2008 roku, podobnie jak w roku poprzednim, największą liczbę osób stanowili turyści z wykształceniem wyższym (56% ogólnego udziału). Osoby z wykształceniem średnim zawodowym, średnim ogólnym, pomaturalnym, zasadniczym zawodowym i podstawowym stanowiły kolejno 15 %, 13%, 8%, 5% i 3% ogółu ankietowanych.

Ryc. 6. Struktura wykształcenia ankietowanych turystów przebywających w PPN w lipcu w latach 2007-2009

Źródło: opracowanie własne

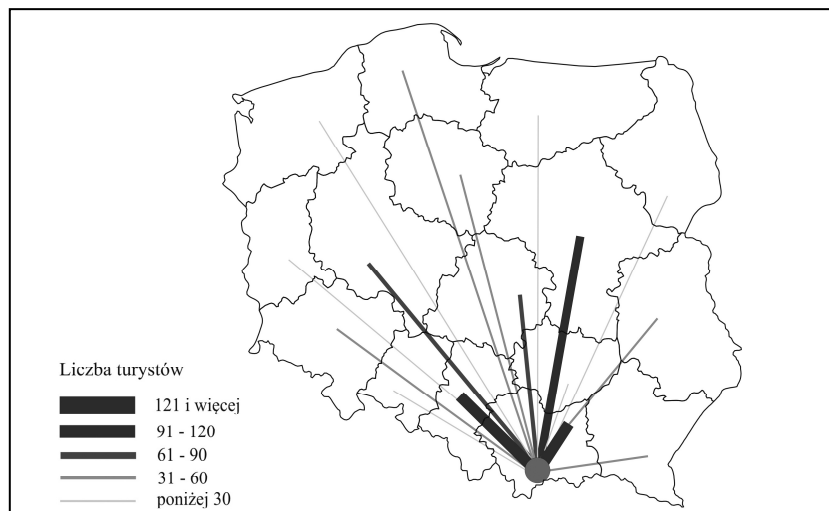
W 2009 roku zmieniono metodykę badań, co miało wpływ na wystąpienie znaczących różnic w analizie sylwetki turysty. Podobnie jak w latach poprzednich, dominowali turyści z wykształceniem wyższym, jednak ich udział procentowy w strukturze zmniejszył się do 38%. Na drugim i trzecim miejscu znalazły się osoby

z wykształceniem średnim zawodowym i podstawowym (19% ogółu ankietowanych). Najmniejszy udział procentowy stanowiły osoby z wykształceniem pomaturalnym i zasadniczym zawodowym (odpowiednio 5% i 4%)(ryc. 6).

Reasumując, dominującym typem turysty, który przyjechał do PPN w lipcu w latach 2007 – 2009 był turysta z wyższym wykształceniem (51% wszystkich ankietowanych). Kolejne miejsca zajęły osoby z wykształceniem średnim zawodowym i średnim ogólnym (31% badanych). Najmniej osób posiadało wykształcenie pomaturalne, zasadnicze zawodowe i podstawowe (kolejno 7%, 6% i 5% spośród wszystkich turystów).

POCHODZENIE TURYSTY

Wyniki badań wykazały, że najwięcej turystów pochodziło z województwa śląskiego i małopolskiego. Łącznie było to 33% wszystkich ankietowanych. Park położony jest stosunkowo blisko obszarów silnie zurbanizowanych (aglomeracja krakowska i konurbacja śląska), dlatego dominującym typem turysty są osoby pochodzące z tych obszarów. Kolejne miejsce zajmowały osoby z województwa mazowieckiego. W ogólnej strukturze pochodzenia turystów, osoby z tych trzech województw stanowiły łącznie 48% wszystkich respondentów. Na dalszych miejscach znalazły się osoby z województwa łódzkiego, wielkopolskiego, pomorskiego i podkarpackiego, stanowiąc 28% badanych. Najmniejszą liczbę turystów odnotowano z obszarów województwa opolskiego, lubuskiego i warmińsko – mazurskiego – około 1 – 2% ankietowanych (ryc. 7).

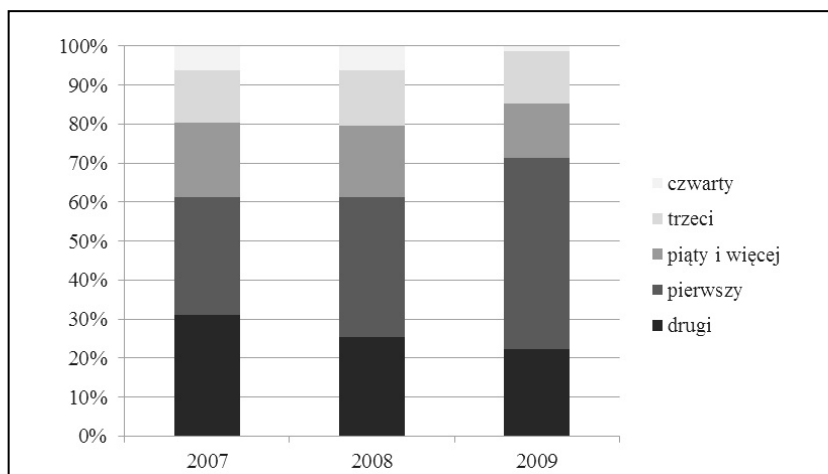
Ryc. 7. Pochodzenie turystów odwiedzających PPN w latach 2007 – 2009

Źródło: opracowanie własne

CZĘSTOTLIWOŚĆ ODWIEDZIN PPN

Największa grupa respondentów odwiedziła Pieniński Park Narodowy po raz pierwszy lub drugi. W 2007 roku osoby te stanowiły łącznie 61% przebadanych turystów. Podobna sytuacja miała miejsce w 2008 roku – również było to 61% ankietowanych. W 2009 roku osoby z tych grup stanowiły 71% ogółu.

W łącznej sumie badanych, osoby będące w parku po raz pierwszy stanowiły 36%. Kolejne miejsce zajęli turyści będące w PPN po raz drugi – taką odpowiedź zadeklarowało 28% wszystkich ankietowanych. Znaczna liczba turystów odwiedziła park po raz piąty lub więcej – 17% badanych (ryc. 8).

Ryc. 8. Częstotliwość przyjazdu ankietowanych turystów do PPN w lipcu w latach 2007 – 2009

Źródło: opracowanie własne

Tab. 1. Częstotliwość przyjazdu ankietowanych turystów w Pieniny, a miejscowość w której się zatrzymywali w latach 2007 – 2009

Częstotliwość przy- jazdu	Liczba turystów /miejscowość/				
	Czorsztyn	Krościenko	Szczawnica	Sromowce Niżne	Sromowce Wyżne
pierwszy	30	71	60	28	13
drugi	10	58	49	18	16
trzeci	5	24	24	15	6
czwarty	1	12	11	8	0
piąty i więcej	8	35	30	18	8
SUMA	54	200	174	87	43

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej wybieranym miejscem zakwaterowania było Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica. Taką odpowiedź wybierały zarówno osoby będące w parku po raz pierwszy, jak również piąty i więcej. Są to dwie najbardziej popularne miejscowości położone w bezpośrednim sąsiedztwie parku. Miejscowości te łącznie wybrało 67% wszystkich ankietowanych. Pozostałe miejscowości, o niższych odsetkach zakwaterowania, to Sromowce Niżne, będące dobrym punktem wyjściowym na Drogę Pienińską wzdłuż Przełomu Dunajca i leżący nad zalewem Czorsztyn, który dla turystów stanowi miejsce rekreacji (tab. 1).

PREFERENCJE TURYSTY W ZAKRESIE BAZY NOCLEGOWEJ

Najbardziej popularną miejscowością w zakresie bazy noclegowej było Krościenko nad Dunajcem. W latach 2007 – 2009 zatrzymało się tam łącznie 35% ankietowanych turystów. Najczęściej zatrzymywali się tam respondenci, którzy w Pieniny przyjechali na okres od 3 do 7 dni (stanowiąc 50% wszystkich badanych zatrzymujących się w Krościenku). Na nocleg w Szczawnicy zdecydowało się 32% osób. Podobnie jak w Krościenku, największą liczbę stanowili turyści przyjeżdżający na 3 do 7 dni. Pomimo, iż baza noclegowa na terenie Szczawnicy jest lepiej rozwinięta, więcej osób zdecydowało się na nocleg w Krościenku. Powodem może być lepsze usytuowanie tej miejscowości względem granic PPN i jego najważniejszych atrakcji.

Osoby przyjeżdżające na okres dłuższy niż tydzień, częściej decydowały się na nocleg w Szczawnicy (39% osób w całym badanym okresie). W Krościenku nad Dunajcem zatrzymało się 29% badanych, którzy udzielili podobnej odpowiedzi.

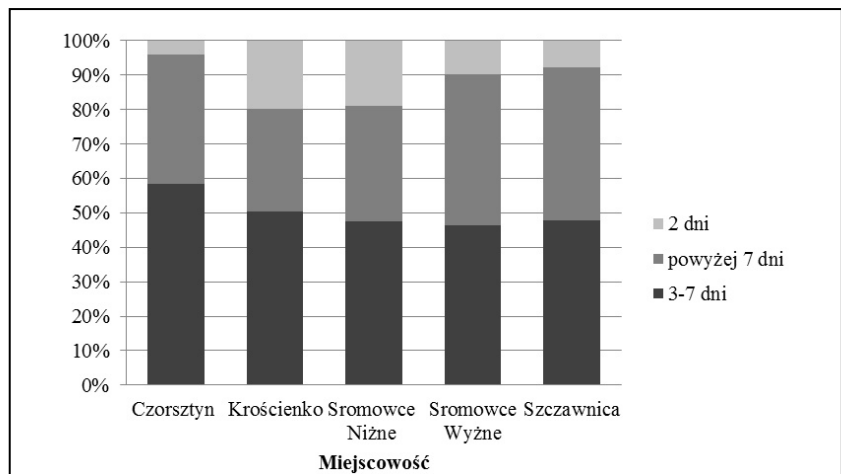
Większość osób przebywających w Pieninach 2 dni zdecydowało się na nocleg w Krościenku i Sromowcach Niżnych (odpowiednio 51% i 23% ankietowanych). Osoby te stanowiły 74% wszystkich osób wybierających miejscowości położone najbliżej PPN.

W Czorsztynie, Krościenku, Sromowcach Niżnych, Sromowcach Wyżnych i Szczawnicy na nocleg zdecydowało się łącznie 523 osoby. Na okres 2 dni zatrzymało się 14% turystów, na pobyt od 3 do 7 dni- 50%, a na okres powyżej 7 dni- 37% osób (tab. 2, ryc. 9). Pozostałe osoby zatrzymały się m.in. w Białce Tatrzańskiej, Zakopanem, Ochotnicy czy Rabce Zdrój.

Tab. 2. Długość pobytu turystów w wybranych miejscowościach w latach 2007 – 2009

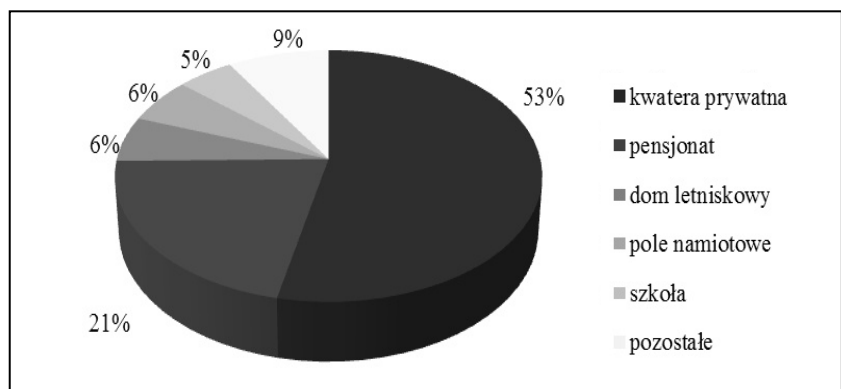
Długość pobytu	Liczba turystów /miejscowość/				
	Czorsztyn	Krościenko	Sromowce Niżne	Sromowce Wyżne	Szczawnica
2 dni	2	36	16	4	13
3 - 7 dni	28	92	40	19	80
powyżej 7 dni	18	55	28	18	74

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 9. Długość pobytu turystów w wybranych miejscowościach w lipcu w latach 2007 – 2009

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 10. Zakwaterowanie turystów odwiedzających PPN w lipcu 2009 roku

Źródło: opracowanie własne

Większość turystów wybierała kwatery prywatne i pensjonaty (53% i 21%). Pozostali ankietowani zdecydowali się na domy letniskowe, pola namiotowe, szkołę, ośrodki wypoczynkowe, hotele, sanatoria i schronisko (26% respondentów) (ryc. 10).

W badanym okresie, prawie połowa respondentów (46% - 349 turystów) oceniła dostępność bazy noclegowej jako dobrą. Bardzo dobrze oceniło ją 40% turystów (302 badanych). Łącznie stanowiło to 86% wszystkich ankietowanych. 13 osób odpowiedziało, że dostępność bazy noclegowej jest zła (stanowiąc 2% w ogólnej strukturze). 12% turystów (88 osób) nie miało w tej sprawie zdania.

PODSUMOWANIE

Na podstawie badań przeprowadzonych przez członków Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, w latach 2007-2009, określono strukturę wieku, wykształcenia i pochodzenia turystów oraz wskaźnik intensywności odwiedzin PPN i preferencje w zakresie zakwaterowania.

Średnia wieku turysty, który przybył do PPN w badanym okresie wynosiła 34 lata, jednocześnie, nie zaznaczyła się wyraźna dominacja w którejkolwiek z grup wiekowych.

Analizie struktury wykształcenia turystów wykazała, iż największą grupę turystów stanowili respondenci z wyższym wykształceniem, następnie osoby z wykształceniem średnim zawodowym i średnim ogólnym.

Z uśrednionych wyników wnioskuje się, że najwięcej turystów Pienińskiego Parku Narodowego stanowiły osoby z województw śląskiego i małopolskiego.

Analiza wyników dotyczących częstotliwości przyjazdu turystów do PPN wykazała, że najwięcej badanych osób było w tym parku po raz pierwszy. Wyjątkiem są turyści zamieszkujący województwo małopolskie, w tej grupie przeważali respondenci odwiedzający park co najmniej piąty raz.

Miejscowościami najchętniej wybieranymi na miejsce zakwaterowania były Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica. Najmniejszą popularnością bazy noclegowej charakteryzowały się Sromowce Wyżne i Czorsztyn. Turyści najchętniej zatrzymywali się w kwaterach prywatnych i pensjonatach. Ogólna dostępność bazy noclegowej w okolicach PPN została oceniona przez respondentów jako bardzo dobra i dobra.

Metodyka badań zastosowana przez SKNG UP pozwala w sposób szczegółowy określić profil turysty. W celu zwiększenia dokładności wyników, można zdecydować się na dobór większej próby, wydłużyć czas prowadzenia monitoringu lub zwiększyć liczbę ankietowanych na punktach z dużym natężeniem ruchu. Właściwie dobrane i odpowiednio zinterpretowane dane pochodzące z takich statystyk, są pomocne w szacowaniu struktury i wielkości ruchu turystycznego. Ponadto, mogą one stanowić ważne źródło uzupełniające dla oficjalnych sprawozdań turystycznych.

LITERATURA:

Bar R., Doliński A., 1978, *Turystyka*, WSiP, Warszawa.

Bolland A., 1982, *Ruch turystyczny w Pienińskim Parku Narodowym - stan obecny i próba jego programowania w aspekcie potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego* [w:] *Studia Naturae A* nr 22, Zakład Ochrony Przyrody i zasobów Naturalnych PAN, Kraków.

Celichowski A., 1977, *Studium chłonności turystycznej* [w:] *Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego PPN*, maszynopis w Dyrekcji PPN, Krościenko nad Dunajcem.

Fischbach, 1985, *Wielkość i struktura ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym*, maszynopis w Dyrekcji PPN, Krościenko nad Dunajcem.

Matczak A., 2002, *Metodyka badań ruchu turystycznego na obszarach chronionych* [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych, Ruch turystyczny - zagospodarowanie- konflikty- zagrożenia*, wyd. OPN, Ojców.

Popko-Tomasiewicz K., 2002, *Ruch turystyczny w Gorczańskim Parku Narodowym*, [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych, Ruch turystyczny - zagospodarowanie- konflikty- zagrożenia*, wyd. OPN, Ojców.

Styperek J., 2002, *Linearne systemy penetracji turystycznej*, Wyd. N. Bogucki, Poznań.

Warcholik W., Semczuk M., Baranowski M., 2010, *Monitoring ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym*, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Geographica I*, Kraków.

Wróbel S. 2002, *Turystyka w Pienińskim Parku Narodowym* [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych, Ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia*, wyd. OPN, Ojców.

cytacja: Rak E., Sęp B., (2012). Sylwetka turysty w Pienińskim Parku Narodowym (wyniki monitoringu prowadzonego w latach 2007-2009). *Prace Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, 1, 123-134.